

OUDEREN VRIENDELIJK ZIEKENHUIS

Aanbevelingen voor de zorg
van kwetsbare ouderenn

JESSA
ZIEKENHUIS

MARIA MIDDELARES
GezondheidsZorg met een Ziel

az **alma**
zorg met een hart

az **groeninge**
kortrijk

GZA
Ziekenhuizen
GasthuisZusters Antwerpen
Sint-Augustinus - Sint-Vincentius - Sint-Jaaf

az **sint-jan**
Brugge - oostvlede av

az delta
Uu ziekenhuis

zorg net
icuro

INTRODUCTIE

De vergrijzing van onze bevolking is een breed bestudeerd maatschappelijk fenomeen. We leven gemiddeld langer, zelfs met meerdere chronische aandoeningen. Het Belgisch gezondheidszorgsysteem komt hierdoor onder druk te staan, zowel in de residentiële en de thuiszorg, alsook in de ziekenhuizen. In 2014 was de populatie van oudere zorgvragers (75 jaar of ouder) verantwoordelijk voor 25% van het aantal ziekenhuisopnames in de Belgische ziekenhuizen. Tegen 2025 zal dat stijgen naar 28%. Uitgedrukt in verpleegdagen gaat het om respectievelijk 43% in 2014 en 46% in 2025. De helft van de verblijvende patiënten zullen dus oudere zorgvragers zijn. (KCE rapport 289 As).

Tijdens de COVID-19 pandemie is meer nog dan ooit tevoren de kwetsbaarheid van ouderen gebleken. Toename van morbiditeit en mortaliteit, sociaal isolement, toename van complicaties als delirium en verminderde mobiliteit zijn hiervan pijnlijke getuigen. De pandemie heeft de roep naar een meer ouderen vriendelijke zorg enkel maar doen toenemen. De preventie van complicaties bij kwetsbare ouderen, ingevolge een ziekenhuisopname, en dit volgens de principes van "ouderen vriendelijk ziekenhuis" vormen meer dan ooit "het nieuwe normaal". Een verblijf in een ziekenhuis houdt veel risico's in voor kwetsbare ouderen. Bij 30 tot 60% treedt blijvend functieverlies op waardoor een terugkeer naar huis wordt bemoeilijkt. De combinatie van verouderingsverschijnselen en ziektes maakt dat

er sneller geriatrische problemen ontstaan zoals plotse verwardheid of valincidenten, met een verlengde opnameduur en een verhoogde kans op vroegtijdige sterfte tijdens of na de opname. Door een ziekenhuisopname kunnen kwetsbare ouderen dus in een negatieve spiraal terecht komen. (Hoogerduijn, Schuurmans, Duijnstee, de Rooij & Grypdonck, 2007; Harmsel, 2008; Inouye, Studenski, Tinetti & Kuchel, 2007).

Een belangrijke oorzaak van die negatieve ontwikkeling kan terug te vinden zijn in een gezondheidszorgsysteem dat vertrekt vanuit een disease model. (Milani & Lavie, 2015; Tinetti & Fried, 2004). De focus ligt vooral op één ziekte en/of op één orgaansysteem waarvoor een zorg- en/of behandelplan wordt opgestart in een ziekenhuis. Hoewel dit eenvoudig en efficiënt lijkt, sluit deze benadering te weinig aan bij de complexiteit en multifactoriële natuur van geriatrische syndromen, die bij kwetsbare ouderen vaak aanwezig zijn. Daarenboven wordt voornamelijk aandacht besteed aan functionele beperkingen in de plaats van aan capaciteiten die de kwetsbare oudere wel heeft en wil behouden. Zijn autonomie wordt te weinig in de aandacht gezet. Anno 2023 hebben veel kwetsbare ouderen in het ziekenhuis minstens één chronische aandoening waardoor klachten niet louter ziekte-specifiek meer zijn (Tinetti & Fried, 2004). We hebben nood aan een proactief model dat de potentiële (gezondheids)noden in kaart brengt, mogelijke schade voorkomt, de zorg voor patiënten met complexe noden verbetert, aandacht heeft voor de continuïteit van zorg en verspilling voorkomt (Fulmer et al., 2018). Binnen dit model is er nog steeds plaats voor de behandeling van de individuele ziekte. Dat plan ligt vervat binnen een breder concept van zorg op maat (Tinetti & Fried, 2004).

Deze bredere kijk en het pro-actiever werken vormen bouwstenen van een gepaste geriatrie aanpak, waarbij naast de medische problemen ook aandacht wordt besteed aan psychosociale en functionele problemen, waarbij betrokkenheid, waardigheid, begrip en respect belangrijke uitgangsprincipes zijn. Idealiter verblijft een kwetsbare oudere altijd op een afdeling geriatrie of bij een zeer orgaan-specifiek probleem op een afdeling met een aangepaste geriatrie zorgcultuur.

Om de niet-geriatrie ziekenhuisafdeling te ondersteunen, bestaat er in de Belgische ziekenhuiswetgeving een vereiste waaraan bijna elk ziekenhuis moet voldoen, namelijk een mobiel team (geriatrie interne liaison team: ILG) dat geriatrie expertise ter beschikking stelt buiten de afdeling geriatrie. Dit staat beschreven in het Koninklijk Besluit (KB) zorgprogramma voor de geriatrie patiënt. Deze wettekst omvat minimale vereisten naar inzet en kwalificaties van personeel en naar infrastructuur van een dienst geriatrie.

De stijging van het aantal kwetsbare ouderen zet zich ook verder in consultaties en kortdurende opnames, zonder overnachting. (KCE rapport 289 As)

Daarom zou het een speerpunt moeten zijn om het gehele ziekenhuis en de organisatie naar een ouderen vriendelijke status te laten evolueren.

De minimale vereisten vanuit het KB zijn hiervoor onvoldoende.

Een heel sterke, praktijkgerichte verdieping wordt gevonden in het kader van Senior Friendly Hospital, ontwikkeld in Ontario, Canada. Het is vandaag nog steeds van toepassing in hun streven naar een ouderen vriendelijk ziekenhuis. Zeven uitgangspunten binnen 5 domeinen hebben geleid tot 31 standpunten of principes om een ziekenhuis te heroriënteren met specifieke aandacht voor ouderen.

Via onderstaande linken kunt u nog meer info vergaren over dit specifiek programma:

www.rgptoronto.ca/wp-content/uploads/2018/04/sfCare-Framework-and-10-Recommendations.pdf

www.rgptoronto.ca/initiatives/senior-friendly-care/

INHOUD

PAG 2 /	Introductie
PAG 8 /	Doelstelling en werkwijze
PAG 10 /	Aanbevelingen
PAG 10 /	Thema 1: Opname- en ontslagbeleid
PAG 15 /	Thema 2: Ambulante zorg
PAG 17 /	Thema 3: Ethische/holistische benadering
PAG 20 /	Thema 4: Empowerment
PAG 22 /	Thema 5: Participatie
PAG 24 /	Thema 6: centraal aanspreekpersoon en zorgcoördinatie
PAG 27 /	Thema 7: De professionele zorgverlener
PAG 30 /	Thema 8: Inter/transdisciplinair werken
PAG 31 /	Thema 9: Communicatie en bejegening
PAG 36 /	Thema 10: Omgeving en infrastructuur
PAG 37 /	Bijlagen

DOELSTELLING EN WERKWIJZE

Deze aanbevelingen zijn het resultaat van een samenwerking waarin verschillende experts uit Vlaamse ziekenhuizen zich hebben verenigd in een werkgroep, aangevuld met experts uit het zorglandschap (zie bijlage 1).

De werkgroep heeft de 31 standpunten uit het kader Senior Friendly Care samengebracht in 10 grote thema's (zie bijlage 2).

Om die thema's verder uit te werken, heeft de werkgroep senioradviesraden uit verschillende Vlaamse provincies uitgenodigd voor een ontmoeting. Ervaringen werden gedeeld als zorgvrager of als mantelzorger (zie bijlage 3). Deze gesprekken werden geanalyseerd en uitgeschreven. Samen met de tekst van de Federale Adviesraad voor Voorzieningen voor Ouderen, genaamd "Keuze voor ouderenvriendelijke ziekenhuizen", heeft dit geleid tot een bundel met aanbevelingen.

Deze aanbevelingen vormen onze visie, ze kunnen als advies dienen om te streven naar een meer ouderenvriendelijk ziekenhuis en zodoende naar een betere outcome, een betere gezondheidsuitkomst voor kwetsbare ouderen. Deze uitdaging focust op het ganse ziekenhuis, van consultatie tot (pre-)opname tot ontslag, op elke afdeling of discipline en op alle medewerkers en departementen in het ziekenhuis.

Onze missie is dan ook om de geriatrische expertise te delen met elkeen die betrokken is bij ouderenzorg en dit gebaseerd op de waarden: integriteit, respectvolle en persoonsgerichte zorg, wars van elke vorm van ageïsm.

Tenslotte hopen wij dat deze aanbevelingen een forum bieden voor goede praktijkvoorbeelden. Op deze manier kunnen de organisaties elkaar bestuiven met positieve ervaringen. In bijlage 4 vindt u een opsomming van de best practices met vermelding van de contactgegevens.

AANBEVELINGEN

THEMA 1: OPNAME- EN ONTSLAGBELEID

3.1 Aanbeveling

Zorg voor een observatie en opnamegesprek dat aangepast is aan de noden en wensen van de kwetsbare ouderen en mantelzorgers/ centrale aanspreekpersoon (in de verdere tekst gebruiken we de term mantelzorgers).

Toelichting:

Voorafgaand aan een opname of in de eerste uren na aankomst in het ziekenhuis wordt vaak een algemene, brede vragenlijst aangeboden, de zogenoemde anamnese. Met deze vragen worden de voorgeschiedenis, contactpersonen en andere gegevens bevraagd. Echter, de ervaring leert dat deze vragen vaak weinig specifiek zijn en niet doortastend genoeg om aanwezige gezondheidsproblemen of risico's op problemen bij de kwetsbare ouderen naar boven te brengen.

Onderzoek toont aan dat een samengestelde evaluatie van de geriatrische patiënt (comprehensive geriatric assessment of CGA) de gouden standaard blijft voor kwetsbare ouderen. Dit CGA laat toe (potentiële) problemen te identificeren in een aantal domeinen zoals de voedingsstatus, mobiliteit, medicatiegebruik, cognitie (denk- en geheugencapaciteit), enz. om zo de zorg af

te stemmen op de wensen en noden van patiënten (Ellis et al., 2017).

Dit gesprek wordt in de 1e plaats aangegaan met de oudere zelf, waarbij de mantelzorgers kunnen aanvullen en ondersteunen. Voor kwetsbare ouderen weten we dat de zorgnoden ook een belangrijke impact hebben op de mantelzorger. Nood aan aandacht voor het welzijn van de mantelzorger dringt zich op.

De deelnemers van de focusgroepen geven aan dat een opname een grote impact heeft op het psychisch welbevinden van de kwetsbare oudere en de mantelzorger. Een opname gaat gepaard met veel angst. De deelnemers wensen tijd voor een gesprek in rustige omstandigheden. Ze vragen hierbij voldoende informatie en aandacht voor de medicatie, bezorgdheden en eventuele vroegere ziekenhuis ervaringen.

3.2 Aanbeveling

Stem het verblijf op de afdeling spoedgevallen af op de noden van de kwetsbare oudere.

Toelichting:

Spoedgevallen diensten zijn vooral gericht op een kortdurende, klacht-georiënteerde benadering, wat het meest aansluit bij patiënten met één duidelijke gezondheidsklacht. Ouderen presenteren zich met verschillende en atypische klachten. Achterliggend is vaak een combinatie aanwezig van psychosociale problemen, polyfarmacie, normale verouderingsprocessen met andere ziektebeelden, zowel van acute als chronische aard.

Deze mix bemoeilijkt een snelle diagnosestelling op een spoed-gevallendienst. Ouderen neigen zo langer te verblijven op deze dienst, hebben vaak nood aan meerdere onderzoeken, meer zorg en dus inzet van meer middelen. Op vlak van kennis en kunde worden ook andere eisen gesteld. Het ontbreken hiervan kan leiden tot ongewenste, negatieve resultaten op vlak van zorg en gezondheid voor deze kwetsbare populatie. Voorbeelden zijn snelle heropnames, functieverlies, vroegtijdig overlijden, niet afgestemde vervolgzorg, enz.

Het acute aspect van spoedgevallen maakt dat een meer rust-gevende omgeving wenselijk is, waarbij vooral personen met cognitieve stoornissen nood hebben aan preventie van acute verwardheid. Daarom pleiten wij voor ouderen- en dementie-vriendelijke boxen op spoedgevallen.

Ook het advies van het team geriatrische interne liaison, startende reeds vanop spoed zal de opname of/en continuïteit van zorg optimaliseren. Dit kadert in een vorm van een co-management model spoed-geriatrie.

Nog een belangrijk verschil met jongere volwassenen is de noodzaak aan de aanwezigheid van de mantelzorger, die reeds ondersteunt in zorg of gezondheid. Deze is een belangrijke partner, een bron aan informatie, een drijvende kracht in de ontslag-planning buiten het ziekenhuis.

(URGENT, Pieter Heeren)

Een opname via een afdeling spoedgevallen is ingrijpend voor de kwetsbare oudere.

De deelnemers van de focusgroep vragen extra aandacht voor het comfort van de kwetsbare oudere tijdens het verblijf, beperkte wachttijden en een correcte triage of doorverwijzing naar een behandelende arts in het ziekenhuis (op een afdeling) of daarbuiten (in de thuisomgeving).

Tijdens het verblijf is er vanuit angst voor het onbekende, nood aan duidelijke informatie zoals het verloop van de verdere opname, de onderzoeken die afgesproken werden, de tijdstippen van bepaalde onderzoeken of behandelingen, ...

De aanwezigheid van de mantelzorger is een grote meerwaarde tijdens het verblijf op spoedgevallen.

3.3 Aanbeveling

Start de ontslagplanning voor de kwetsbare oudere reeds vóór of bij opname.

Toelichting:

Het is belangrijk om proactief te werken bij een ziekenhuisopname. Studies wijzen uit dat vroegtijdige ontslagplanning de verblijfsduur inkort en heropnames vermindert. (Fox et al. BMC Geriatrics 2013)

Bij een geplande opname gebeurt een assessment best voor de opname zodat de nodige acties (o.a. door sociale dienst) reeds tijdig genomen kunnen worden zoals het aanvragen van verlengde zorg of revalidatie na de ziekenhuisopname. (Coffey et al. Int.J.Environ.Res.Public Health 2019). Opname- en ontslagmanagement gaan hand in hand. Een goed opnamebeleid optimaliseert het verblijf en het ontslag en zorgt voor een geïntegreerde zorgcontinuïteit.

Educatie van de kwetsbare oudere en/of de mantelzorg, reeds vóór de opname zelf (bij een geplande opname) draagt ook bij tot zorgcontinuïteit na ontslag, bv educatie over medicatie, bewegen, de revalidatie, ...

Tijd nemen om de kwetsbare oudere goed te educeren bij ontslag is onontbeerlijk. Vervolgzorg en zorgcontinuïteit vraagt ook aandacht voor de mantelzorg.

De deelnemers van de focusgroep vragen naar tijdige informatie over de ontslagplanning, mede om de eerstelijnszorg tijdig te kunnen (her) inschakelen. Op het moment van het ontslag vragen ze voldoende tijd voor informatie over wijzigingen in het behandelplan en de medicatie.

Bij een eerste opname in een woonzorgcentrum vragen ze extra aandacht voor de kwetsbare oudere en de mantelzorg.

THEMA 2: AMBULANTE ZORG

3.4 Aanbeveling

Organiseer de ambulante afspraken volgens de noden van de kwetsbare oudere en mantelzorgers.

Toelichting:

Voor de kwetsbare oudere en de mantelzorgers is het niet evident om op (on)regelmatige tijdstippen voor onderzoeken en consultaties naar het ziekenhuis te komen. De onderzoeken zijn vaak vermoeiend en vragen veel energie zowel op fysiek als mentaal vlak. Bovendien ervaren de kwetsbare ouderen (als zorgvrager) en mantelzorgers vaak een gebrek aan comfort in de wachtzalen. Een bezoek aan de afdeling spoedgevallen leidt niet noodzakelijk tot een verblijf in het ziekenhuis.

Een correcte doorverwijzing ikv verdere opvolging is hierbij essentieel (valkliniek, geheugenkliniek, ...).

Daarom kunnen meerdere onderzoeken of consultaties op 1 dag gebundeld worden op de daghospitalisatie voor de geriatrische patiënt, waar de kwetsbare oudere in een meer aangepaste ouderenvriendelijke omgeving kan verblijven en zo 's avonds terug in zijn vertrouwde thuissituatie kan vertoeven.

Ook is er een mogelijkheid een ambulante consultatie te verkrijgen bij een arts geriater, die de patiënt op een meer holistische wijze kan benaderen.

De deelnemers van de focusgroep vragen om voldoende en duidelijke informatie bij een ambulante contact op de dienst spoedgevallen.

THEMA 3: ETHISCHE/HOLISTISCHE BENADERING

3.5 Aanbeveling

Creëer een positieve beeldvorming over de zorg voor de kwetsbare oudere.

Toelichting:

Uit onderzoek blijkt dat in onze samenleving op een stereotype en vaak negatieve manier naar ouderen gekeken wordt. (Geerts Christel, Brys Charlotte, Sociaal.net, 2022). Ouderen worden vaker geassocieerd met begrippen als zorgafhankelijkheid, fragiliteit en multipathologie dan met positieve kenmerken als wijsheid, dankbaarheid en ervaring. Deze negatieve en stereotype kijk op ouderen wordt 'ageïsm' genoemd.

Ook medewerkers in de gezondheidszorg blijken zich steeds meer aan ageïsm te bezondigen. Uit internationaal onderzoek noteren we drie manieren waarop ageïsm opduikt. Het gaat om een (1) ontoereikende communicatie, (2) te veel focussen op achteruitgang en (3) een gebrek aan een activerende houding.

- (1) Een voorbeeld van ontoereikende communicatie is wanneer zorgverleners informatie over de patiënt nodig hebben, ze deze eerder gaan vragen aan familieleden dan aan de patiënt zelf (over het hoofd van de zorgvrager praten). Zorgverleners gaan soms te snel uit van ontoereikende communicatiemogelijkheden bij een kwetsbare oudere.

- (2) Een voorbeeld van focus op achteruitgang, is de stelling 'leeftijdsdiscriminatie leidt tot onder behandeling' : klachten worden soms onterecht toegeschreven aan iemands leeftijd.
- (3) Gebrek aan activerende houding wijst bijvoorbeeld op de vele uren die de oudere zorgvrager in bed doorbrengt, zonder een alternatief voor te stellen. (Geerts C., Brys C., Sociaal.net, 2022)

3.6 Aanbeveling

Creëer openheid over vroegtijdige zorgplanning (VZP).

Toelichting:

VZP is een vrijwillig en continu proces van reflectie en dialoog tussen de kwetsbare oudere, zijn naasten en de zorgverlener(s), waarbij toekomstige zorgdoelen besproken en gepland worden. De oorspronkelijke doelstelling van VZP is om schriftelijk en anticiperend behandelkeuzes vast te leggen (bv: weigering van reanimatie, sondevoeding, kunstmatige beademing of antibiotica-gebruik...), om een vertegenwoordiger aan te stellen en eventueel schriftelijke wilsverklaring op te maken.

Dit werd verruimd tot een proces van overleg waarbij de nadruk o.a. komt te liggen op het bespreken van zorgdoelen, rekening houdende met wat de kwetsbare oudere waardeert als kwaliteitsvolle zorg. Deze zorgdoelen kunnen en moeten steeds aangepast worden aan de veranderende situatie van de patiënt, indien mogelijk besproken te worden met de patiënt en dienen de

besluitvorming over de zorg te bevorderen op het ogenblik dat de kwetsbare oudere niet meer in staat is zijn wil te uiten (negatieve wilsverklaring).

VZP stelt de waarden en voorkeuren van de kwetsbare oudere centraal (patiëntgerichte zorg of 'patiënt centered care') en tracht door dialoog (gedeelde besluitvorming of 'shared decision making')

tot zorgdoelstellingen of zorgafspraken te komen die in een zorgplan kunnen worden opgenomen (naar: Van Mechelen W, Piers R, Van den Eynde J, & De Lepeleire J. Richtlijn Vroegtijdige Zorgplanning. Vilvoorde, Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen vzw. Richtlijnen Palliatieve Zorg. 5-2015. www.pallialine.be)

Het is evident dat dit gesprek niet moet uitgesteld worden tot er ernstige gezondheidsproblemen opduiken. Het opmaken van een zorgvolmacht met het bepalen van (een) wettelijke vertegenwoordiger(s) kan een eerste opstap zijn om deze VZP op gang te trekken.

THEMA 4: EMPOWERMENT

3.7 Aanbeveling

Creëer en respecteer de geïnformeerde keuze van de kwetsbare oudere.

Toelichting:

De nieuwe generatie ouderen heeft andere verwachtingen naar het gezondheidszorgsysteem toe. Deze generatie is gewend aan technologie en sociale netwerken en zal hierdoor een systeem verwachten waarbij een duidelijke structuur en communicatie centraal staat waarbij betekenisvolle naaste(n) betrokken worden (Fulmer et al., 2018). Uit onderzoek bleek reeds dat dit leidt tot veiligere zorg (Cardoen, 2019). Maar we dienen ook rekening te houden dat dit ook naar nieuwe incidenten kan leiden. De toenemende vraag naar inspraak in de zorg en de vraag dat bij het verlenen van gezondheidszorg rekening gehouden wordt met individuele waarden, normen en wensen wordt behelst in de termen patiënt empowerment en patiënt experience (Rathert, Wyrwich, & Boren, 2013).

Betrokkenheid van de patiënt betekent ook delen in de verantwoordelijkheid (Shared Decision Making). Als een patiënt louter moet ondergaan, zoekt hij uiteraard meteen een schuldige als iets niet loopt zoals het zou moeten. Hij zit er dan zelf immers voor niets tussen.

Patiënt empowerment kan dus leiden tot minder conflicten tussen patiënten en zorgverleners (patiëntempowerment.be, de 6 grote voordelen van Patiënt Empowerment).

De deelnemers van de focusgroepen vragen aandacht voor een geïnformeerde keuzevrijheid. Ze geven aan dat de zorgverleners in de eerste plaats goed moeten luisteren naar de wensen, vervolgens duidelijke informatie moeten geven over de opties en ten slotte de keuze van de patiënt moeten respecteren. De deelnemers maken ook de kanttekening dat ze in sommige casussen verwachtten dat de arts een medische keuze maakt. De deelnemers geven ook aan dat er een nood aan communicatie is over de wensen met betrekking tot het levenseinde.

THEMA 5: PARTICIPATIE

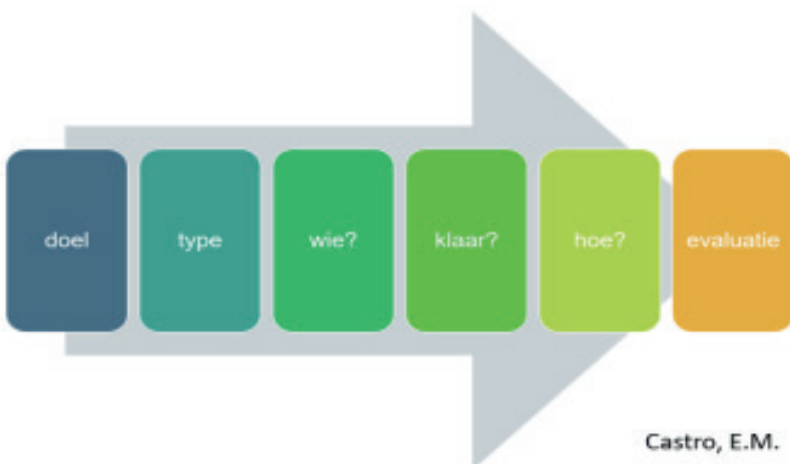
3.8 Aanbeveling

Organiseer beleidsparticipatie met de kwetsbare oudere binnen jouw organisatie.

Toelichting:

De kwetsbare ouderen en mantelzorgers kunnen vanuit hun ervaringen een belangrijke bijdrage leveren aan het beleid.

De bijdrage aan het beleid kan via verschillende vormen. Hieronder vind je de participatieladder. Belangrijk te vermelden is dat de ene vorm niet superieur is aan de andere, maar in functie van het project en het doel bekeken moet worden welke methodiek daar best bij aansluit.

Participeren kan gaan van het informeren van de patiënt tot het zelf mee beslissen (regie ligt bij de patiënt). Deze vormen kunnen toegepast worden op individueel, proces en organisatie niveau.

ORGANISATIELEVEL / PARTICIPATIEVORM	INDIVIDU	PROCES	ORGANISATIE / STRATEGISCH
INFORMEREN patiënt weet mee			
CONSULTEREN patiënt praat mee			
ADVISEREN patiënt adviseert mee			
PARTNERSHIP / CO- PRODUCEREN patiënt doet mee			
REGIE / (MEE-)BESLISSEN patiënt bepaalt			

Beleidsparticipatie mag niet los gezien worden, maar is een gevolg op het bevragen van ervaringen van patiënten en mantelzorgers over de geleverde zorg. Als professional en organisatie is het belangrijk om op verschillende niveaus met ontvangen feedback aan de slag te gaan. Een gedeelde ervaring kan bijdragen om het individuele zorgproces bij te sturen (micro), maar kan ook bijdragen om de processen op de afdeling (meso) of het ziekenhuis (macro) bij te schaven.

In de inspiratiegids 'Participatie in de zorg' (Zorgnet-Icuro, 2021) vind je een aantal mooie voorbeelden terug.

THEMA 6: CENTRAAL AANSPREEKPERSOON EN ZORG-COÖRDINATIE

3.9 Aanbeveling

De kwetsbare oudere heeft recht op een centraal aanspreekpersoon

Toelichting:

Een kwetsbare oudere wordt vaak geconfronteerd met polypathologie waarbij tijdens zijn opname verschillende disciplines aan bed komen. Hierbij is het van cruciaal belang voor de zorgcontinuïteit dat deze interdisciplinaire zorg gecoördineerd wordt. De patiënt zelf en zijn mantelzorger hebben hierbij nood aan 1 centraal aanspreekpersoon. Deze aanspreekpersoon is vaak de verpleegkundige wegens de 24 op 7 aanwezigheid. Deze verzamelt de vragen van de patiënt of familie, beantwoordt binnen zijn wettelijke bevoegdheden en dispatcht of delegeert eventueel de vragen naar de betreffende andere disciplines. In kader van het systeem "patiëntentoewijzing" krijgt de verpleegkundige een aantal patiënten onder zijn verantwoordelijkheid. Het coördineren van de interdisciplinaire zorg is een belangrijke competentie.

De behandelend arts/geriater is wel de eindverantwoordelijke voor de behandeling en revalidatie van de kwetsbare oudere. Patiënt/vertegenwoordiger worden door de arts geïnformeerd via de dagelijkse artsronde of via een georganiseerd consultatiegesprek met de vertegenwoordiger indien de wilsbekwame patiënt hiermee akkoord gaat.

3.10 Aanbeveling

De kwetsbare oudere heeft recht op zorgcoördinatie

Toelichting:

Om tegemoet te komen aan de complexiteit van de zorgnoden is zorgcoördinatie aangewezen.

Zorgcoördinatie en eventueel casemanagement worden aanbevolen in complexe situaties waar verschillende disciplines betrokken worden rond de behandeling, opvolging en ondersteuning voor de kwetsbare oudere. Doelgerichte zorg waarbij de doelstellingen van behandeling en revalidatie afgestemd worden tussen de patiënt of zijn vertegenwoordiger en het interdisciplinaire team zijn onontbeerlijk voor continuïteit van de geïntegreerde zorg intra en extramuraal. Dit wordt ook shared decision making genoemd. Bij zeer complexe situaties zal vaak de sociaal werker de coördinatie (zorgcoördinator) van zorg afstemmen en ook samen met de behandelend arts de woordvoeder zijn van het behandelteam in het ziekenhuis. De sociaal werker zal de extramuraal contacten leggen om de continuïteit na ontslag te garanderen. Deze coördinatie heeft een professionele afstemming tussen de verschillende disciplines van het team. Daarom wordt minimaal wekelijks een interdisciplinair teamoverleg (IDO) georganiseerd waarbij de opgemaakte behandel doelstellingen besproken worden.

Bij een meer complexe casus dient ook de zorg afgestemd te worden waarbij een IDO met de 1e lijn kan georganiseerd worden. Bij deze zeer complexe zorgsituaties is het aanstellen van een casemanager vaak noodzakelijk.

De deelnemers van de focusgroepen geven aan graag een centrale aanspreekpersoon te hebben. Binnen de zorgcoördinatie is het ook belangrijk om de mantelzorger te betrekken en continuïteit van zorg na te streven.

THEMA 7: DE PROFESSIONELE ZORGVERLENER

3.11 Aanbeveling

De kwetsbare oudere heeft recht op professionele zorgverleners.

Toelichting:

Zorgverleners respecteren ieder individu met een scala aan levenservaringen, relaties, eigen waarden, voorkeuren en talenten.

De zorg wordt zo verleend dat de ouderen vertrouwen hebben in hun zorgverleners. Dit veronderstelt dat de zorgverlener over de nodige competenties en bekwaamheden beschikt.

De wet inzake de kwaliteitsvolle praktijkvoering in de gezondheidszorg (ook bekend als de “kwaliteitswet”) is van toepassing op alle gezondheidszorgbeoefenaars. Zij stelt diverse voorwaarden vast om de kwaliteit van de beroepsbeoefening door gezondheidszorgbeoefenaars te garanderen. Dit houdt onder andere in dat de zorgverlener beschikt over een visum en een portfolio bijhoudt.

Het portfolio is een tool waarmee verworven competenties op een overzichtelijke manier in beeld worden gebracht.

Competentie = het geheel van iemands kennis, vaardigheden en attitudes.

In het Kb inzake de normen van het zorgprogramma geriatrie (29/01/2007) staat geformuleerd dat per 24 bedden de geriatri-sche dienst beschikt over 9 voltijdse equivalenten beoefenaars van de verpleegkunde, waarvan ten minste 4 verpleegkundigen die bij voorkeur houders zijn van de bijzondere beroepstitel van verpleegkundige gespecialiseerd in de geriatrie of van de bijzondere beroepsbekwaamheid van verpleegkundige met bijzondere deskundigheid in de geriatrie of zoniet hebben minstens deze 4 verpleegkundigen een aantoonbare expertise in de geriatrie. Deze expertise wordt aangetoond op basis van een permanente vorming van minstens 15 uur per jaar.

Dezelfde eisen worden gesteld aan de paramedici die lid zijn van het pluridisciplinair geriatisch team, alsook aan de verpleegkun-digen en paramedici van het team geriatische interne liaison en van het dagziekenhuis voor de geriatische patiënt. Daarom wordt aanbevolen dat elk ziekenhuis een opleidingsprogramma aanbiedt voor het volgen van de nodige bijscholingen om de ge-riatische expertise op peil te houden en te vergroten, zelfs voor medewerkers die werken op niet geriatische afdelingen. Het team geriatische interne liaison heeft hierbij de taak om de geri-atische cultuur te verspreiden op de niet geriatische afdelingen en de nodige competenties aan te leren aan de medewerkers .

Maar harde competenties geven nog geen waarborg voor de noodzaak aan de meer zachtere competenties (attitudes) als luisteren, tijd nemen, kwalitijd geven. Daarom is het nodig deze competenties ook bij te brengen aan onze medewerkers via sensibilisering campagnes, training en vormingen, ...

De deelnemers van de focusgroepen gaven aan dat zorgverleners vertrouwen creëren als ze tijd nemen om te luisteren, respect tonen en angst en spanning verminderen. Geduld en vriendelijkheid zijn basisvoorwaarden. Tenslotte verwachten ze van professionele zorgverleners orde en hygiëne.

THEMA 8: INTER/TRANSDISCIPLINAIR WERKEN

3.12 Aanbeveling

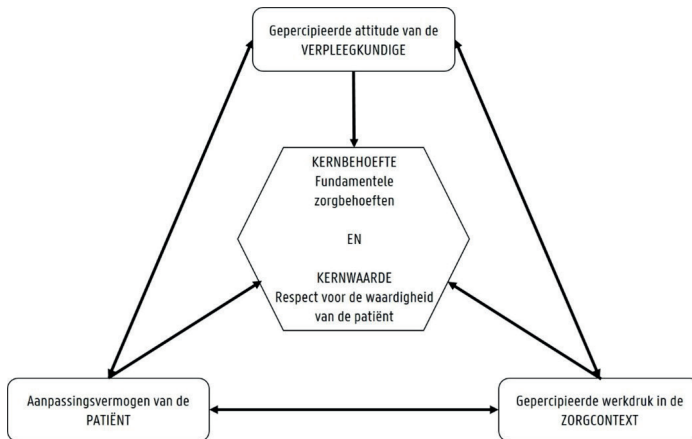
De zorg voor de kwetsbare oudere wordt inter/transdisciplinair georganiseerd.

Toelichting:

Het psychosociale welzijn van ouderen is sterk verbonden met hun biomedische gezondheid. Wanneer ouderen omwille van ziekte of ongeval opgenomen worden in het ziekenhuis neemt hun zorgafhankelijkheid vaak toe. Ouderen verblijvend in het ziekenhuis zijn dan ook kwetsbaar. Een multiprofessionele aanpak in de zorg voor deze ouderen waarbij zowel de biomedische, als de psychosociale aspecten worden meegenomen, is een must. De veelheid aan disciplines in de zorg voor deze oudere vraagt doorgedreven afstemming zodat de zorg tegemoet komt aan de noden en behoeften van deze oudere. In een ouderenvriendelijk ziekenhuis wordt steeds interdisciplinair samengewerkt: verschillende disciplines stemmen onderling af vanuit hun expertise. Waar mogelijk wordt transdisciplinair gewerkt waarbij los van de expertise in functie van de nood van de oudere samengewerkt wordt.

De deelnemers van de focusgroepen wijzen erop dat de herkenbaarheid van disciplines belangrijk is.

THEMA 9: COMMUNICATIE EN BEJEGENING

Vanuit de inzichten uit dit doctoraatsonderzoek kunnen volgende aanbevelingen geformuleerd worden.

3.13 Aanbeveling

Stem af in de (inter)persoonlijke zorgrelatie met de oudere patiënt om tegemoet te komen aan hun fundamentele zorgbehoeften.

Toelichting:

Ouderen omschrijven een interpersoonlijke (zorg)relatie als een interactie tussen de kwetsbare oudere, de verpleegkundige en de zorgcontext gedurende een zorgactiviteit. Het aanpassingsvermogen van de oudere, de waargenomen houding van de verpleegkundige en de werkdruk zoals die wordt waargenomen (ervaren) binnen de zorgcontext, zijn de belangrijkste bouwstenen (kern elementen). In een positieve (zorg)relatie ervaart de oudere respect voor de eigenwaarde.

Stemt de verpleegkundige haar houding en handelingen (zorgen) niet spontaan, bewust en actief af met de patiënt dan worden verwachtingen, noden en behoeften van de oudere vaak ingevuld vanuit de verpleegkundige ervaring. En als deze zorgen niet aansluiten op wat de kwetsbare oudere fundamenteel écht belangrijk vindt, dan blijven er onbeantwoorde zorgnoden bestaan.

Een afstemmende houding van de verpleegkundige is enorm belangrijk. Dit betekent dat de verpleegkundige in elk contact en bij iedere handeling de patiënt observeert, aanspreekt en samen met de patiënt afstemt wat de zorgbehoefte juist is. De verpleegkundige geeft daarbij tegelijk aan wat concrete mogelijkheden zijn en samen beslissen patiënt en verpleegkundige aan welke zorgbehoefte de verpleegkundige zal voldoen binnen haar mogelijkheden (Theys et al., 2020; Tobiano, Marshall, Bucknall & Chaboyer, 2016).

3.14 Aanbeveling

Geef de kwetsbare oudere het gevoel dat ze niet tot last zijn. Zet bewust in op non-verbale en verbale communicatie om bereidheid te tonen om tegemoet te komen aan hun fundamentele zorgbehoefte.

Toelichting:

Voor kwetsbare ouderen is het belangrijk dat ze écht ervaren dat zorgverleners bereid zijn om aan hun zorgbehoefte tegemoet te komen en hen niet als een last beschouwen.

Kwetsbare oudere patiënten observeren de zorgverlening en vormen zich een beeld over wat een professionele houding betekent en hoe zorg wordt gegeven. Op basis daarvan bepalen de ouderen zelf wat volgens hen haalbaar is voor de zorgverleners. Zorgverleners dienen bewust te zijn van de eigen houding en gedrag, met non-verbale en verbale communicatie, en bereidheid uit te stralen om tegemoet te komen aan de fundamentele zorgbehoeften van de patiënten (Karaca & Durna, 2019; Maben et al., 2012; Omisakin et al., 2016).

3.15 Aanbeveling

Optimaliseer de manier van omgaan met de kwetsbare oudere patiënt.

Toelichting:

Tijd mag niet gezien worden als een absolute voorwaarde om afstemming mogelijk te maken of om in het algemeen te investeren in de Interprofessionele zorgrelatie met de ouderen. Werkdruk mag geen belemmering vormen om actief te kijken of te luisteren naar de vragen en zorgnoden van de patiënt. Het is wel aangewezen om de huidige manier van omgaan en communiceren tussen zorgverleners en de patiënten te optimaliseren. Immers, de manier van communiceren met elkaar (in de maatschappij) is enorm veranderd in de laatste jaren, van heel persoonlijk en direct contact naar veel minder persoonlijk en digitaal. En de combinatie van toegenomen werkdruk, van een grotere

verscheidenheid aan beroepsdisciplines in de zorg, van verschuiving van taken en verantwoordelijkheden vormt toch een bedreiging voor een aangename persoonlijke omgang met de oudere.

3.16 Aanbeveling

Anticipeer op het aanpassingsvermogen van de kwetsbare oudere, in de interpersoonlijke zorgrelatie.

Beschouw eerdere, gekende negatieve ervaringen van kwetsbare oudere patiënten als een 'early warning sign', een voorbode op een risicovolle coping strategieën.

Toelichting:

Het is belangrijk om voldoende aandacht te geven aan eerdere, negatieve ervaringen van ouderen, die ze zelf hebben verteld. Een negatieve ervaring tijdens een vorige ziekenhuisopname of in een vorig contact met een zorgverlener, kan een verklaring zijn voor de manier waarop de oudere zich vandaag zal aanpassen of gedragen in het contact met verpleegkundigen. Een oudere kan zich bijvoorbeeld heel erg afschermen, gesloten opstellen, weinig meewerken en/of advies aannemen omdat het vertrouwen in dé zorgverlener erg geschonden is in het verleden. Dit kan leiden tot vermijdbare incidenten en/of problemen zoals bijvoorbeeld therapie-ontrouw.

3.17 Aanbeveling

Zet in op primaire en secundaire preventieve zorg voor de kwetsbare oudere.

Toelichting:

Preventie bestaat uit de belofte om gezonde ouderen gezond te houden door bedreigingen of gezondheidsrisico's aan te duiden en zo mogelijk te behandelen nog voor de symptomen optreden (Ferris et al., 2018).

Als gezondheidsproblemen kunnen worden voorkomen door risico's op tijd aan te duiden en weg te nemen, dan wordt er gesproken van primaire preventie. Zijn er risicofactoren aanwezig bij de oudere maar zijn de symptomen (nog) niet duidelijk om al een ziektebeeld te benoemen, en wordt er ingezet om deze asymptomatische ziekte vroegtijdig op te sporen zodat erger kan worden voorkomen, dan wordt er aan secundaire preventie gedaan. Bij de kwetsbare ouderen zal het vooral over secundaire preventieve maatregelen of interventies gaan, namelijk om te voorkomen dat symptomen of geriatrische syndromen erger worden en dat de gezondheidstoestand achteruit gaat. Een voorbeeld van een symptoom of geriatrisch syndroom kan verminderde mobiliteit met een (herhaaldelijk) valincident zijn, waarbij het nog niet duidelijk is welke aandoening de mobiliteit verzwakt. Belangrijk is om maximaal de oudere te betrekken, om preventieve maatregelen af te stemmen op wat de oudere zelf wil investeren of opgeven. Immers, preventief werken vraagt vaak een grote en langdurig inspanning van de oudere en zijn omgeving.

THEMA 10: OMGEVING EN INFRASTRUCTUUR

3.18 Aanbeveling

Creëer een omgeving en infrastructuur die rekening houdt met de noden van de kwetsbare oudere.

Toelichting:

Geriatrische afdelingen wijken af van de doorsnee ziekenhuisafdeling met een infrastructuur die tegemoetkomt aan de noden van de geriatrische patiënt. Zo is er een gemeenschappelijke ruimte voor de maaltijden, therapielokaal, rolstoeltoegankelijke toiletten, voldoende steunbaren, douches en badkamer, aanduiding van de lokalen met tekst en figuren, voldoende vrije en veilige bewegingsruimte, doordachte kleurkeuze. De afdeling beschikt over voldoende hulpmiddelen (rollator, rolstoel, tillift) en therapie toestellen voor de revalidatie van de patiënt. Gezien veel kwetsbare ouderen ook op niet geriatrische afdelingen verblijven zou deze infrastructuur ook van toepassing moeten zijn op niet geriatrische afdelingen en de totale ziekenhuisomgeving.

De deelnemers van de focusgroepen vragen een vlotte toegankelijkheid, duidelijke route aanduidingen en een infrastructuur die rekening houdt met de noden van de kwetsbare oudere.

BIJLAGEN

Bijlage 1

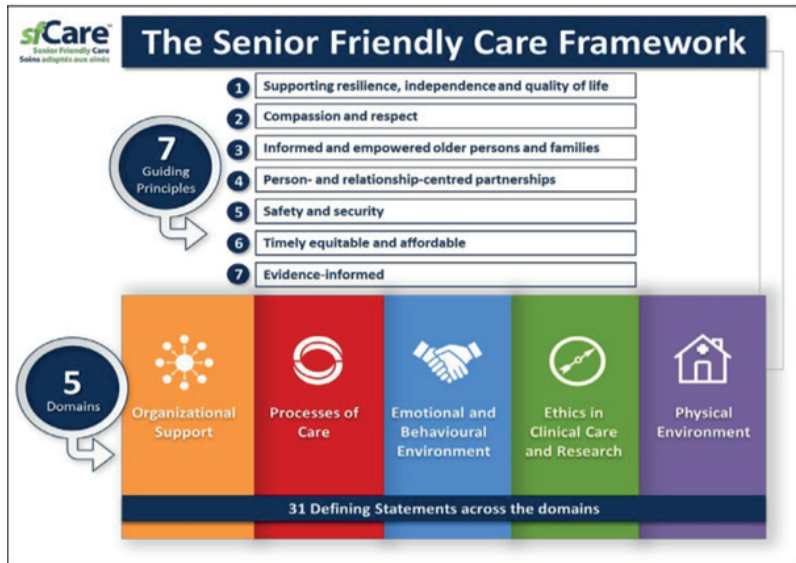
- > Zorgnet Icuuro
- > AZ Alma Eeklo
- > AZ Groeninge Kortrijk
- > Jessa ziekenhuis Hasselt
- > GZA
- > AZ St Jan Brugge
- > AZ Delta Roeselare
- > AZ Maria Middelaers Gent

Onder de vleugels van de BVGG

Met medewerking en advies van :

- > De seniorenadviesraden van
 - > Gent
 - > Hasselt
 - > Brugge
 - > Eeklo
 - > Antwerpen
- > De federale adviesraad voor ouderen
- > Vlaams expertise punt mantelzorg

Bijlage 2 - 31 standpunten

(www.rgptoronto.ca/initiatives/senior-friendly-care)

1. Organisatorisch

- > seniorvriendelijke zorg is een prioriteit
- > minstens 1 LG is verantwoordelijk voor seniorvriendelijke zorg
- > aanwerven van personeel met juiste expertise in ouderenzorg
- > waarden en principes van ouderenzorg zijn aanwezig in alle relevante beleidsprocedures
- > seniorvriendelijk beleid dat waardigheid, gezondheid en deelname aan de zorg promoot
- > engagement van het beleid naar seniorvriendelijke zorg
- > samenwerking met externe partners om te streven naar

continuïteit van zorg

- > opvolging vanuit het beleid en bewaking van indicatoren relevant voor ouderenzorg

2. Zorgprocessen

- > holistische evaluatie en opvolging
- > de zorg is holistisch
- > de zorg is evidenced based
- > interprofessioneel zorgmodel specifiek voor kwetsbare ouderen
- > geïntegreerde zorg en continuïteit van zorg wordt gegarandeerd
- > zorgdoelstelling: herstel, behoud en onderhoud van functioneel vermogen, kwaliteit van zorg
- > ouderen zijn partners in de zorg
- > flexibele en afgestemde zorg met de ouderen
- > communicatie en administratieve processen zijn aangepast aan de noden van de ouderen
- > informatie aan ouderen is begrijpelijk en aangepast

3. Emotionele en gedragsomgeving

- > de zorg is vrij van leeftijdsdiscriminatie
- > ouder(mis)behandeling kan aangekaart worden
- > er wordt rekening gehouden met de persoonlijke doelstellingen van de oudere
- > er wordt in de zorg rekening gehouden met de diversiteit in de ouderen populatie
- > respect voor de levenservaring, talenten, relaties, ...
- > vertrouwen van ouderen in de zorgverlener
- > zorg is mededogend en houdt rekening met de noden van de

oudere

- > ondersteuning en waardering van familieleden en andere zorgverleners
- > rekening houden met de sociale aspecten van de zorg

4. Ethiek in de zorg

- > zelfstandigheid, keuzevrijheid en waardigheid van de oudere
- > bescherming van de rechten van de ouderen wordt gerespecteerd
- > de toegang tot de zorg wordt nooit ontkend op basis van de leeftijd

5. Fysieke omgeving

- > de infrastructuur, de uitrusting, de ruimtes en het meubilair bevorderen de veiligheid, het comfort, de functionele zelfstandigheid en algemeen welbevinden

Bijlage 4

THEMA 1: OPNAME -EN ONTSLAGBELEID

Good practice: Mantelzorgparticipatie

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Maria Middelaars Gent	Marc Vankerhoven	Marc.vankerhoven@azmmsj.be
Jessa Ziekenhuis Hasselt	Mark Saen	Mark.saen@jessazh.be

Good practice: Interdisciplinaire geriatrische anamnese

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Maria Middelaars Gent	Marc Vankerhoven	Marc.vankerhoven@azmmsj.be
Jessa Ziekenhuis Hasselt	Annelies De Vuyst	Annelies.devuyst@jessazh.be
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be

Good practice: Interne liaison op spoed

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Maria Middelaars Gent	Marc Vankerhoven	Marc.vankerhoven@azmmsj.be
UZ Leuven	Pieter Heeren	Pieter.Heeren@uzleuven.be

Good practice: Ouderenvriendelijke boxen op spoed

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be

Good practice: GEMS (geriatric education for emergency medical services)

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
------------	----------------	--------

AZ Groeninge Kortrijk Fien Gregoir fien.gregoir@azgroeninge.be

Good practice: Pre-operatieve raadpleging geriatrie

Ziekenhuis **contactpersoon** **e-mail**

AZ St. Jan Brugge Hadewych Gueth hadewych.gueth@azsintjan.be

Jessa Ziekenhuis Hasselt Eline Lindelauf Eline.lindelauf@jessazh.be

AZ Maria Middelaes Gent Marc Vankerkhoven Marc.vankerkhoven@azmmsj.be

AZ Groeninge Kortrijk Fien Gregoir fien.gregoir@azgroeninge.be

Good practice: Pre-opname balie

Ziekenhuis **contactpersoon** **e-mail**

AZ Maria Middelaes Gent Marc Vankerkhoven Marc.vankerkhoven@azmmsj.be

Good practice: Telefonische follow-up bij ontslagen

Ziekenhuis **contactpersoon** **e-mail**

AZ Groeninge Kortrijk Fien Gregoir fien.gregoir@azgroeninge.be

Good practice: Transferfiche eerste lijn

Ziekenhuis **contactpersoon** **e-mail**

Functionele binding Gent Marc Vankerkhoven Marc.vankerkhoven@azmmsj.be

Deinze

THEMA 2: AMBULANTE ZORG

Good practice: Vrijwilligers om ouderen te begeleiden

Ziekenhuis **contactpersoon** **e-mail**

AZ Maria Middelaes Gent Marc Vankerkhoven Marc.vankerkhoven@azmmsj.be

THEMA 3: ETHISCHE/HOLISTISCHE BENADERING

Good practice: Consultant vroegtijdige zorgplanning Palliatieve zorg Gent-Eeklo

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Maria Middelaes Gent	Marc Vankerkhoven	Marc.vankerkhoven@azmmsj.be

THEMA 4: EMPOWERMENT

Good practice: Interdisciplinaire geriatrische anamnese: verwachtingen bespreken en doelen formuleren

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Maria Middelaes Gent	Marc Vankerkhoven	Marc.vankerkhoven@azmmsj.be
Jessa Ziekenhuis Hasselt	Annelies De Vuyst	Annelies.devuyst@jessazh.be
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be

Good practice: Bedside Briefing

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
Jessa Ziekenhuis Hasselt	Mark Saen	Mark.saen@jessazh.be
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be
AZ Alma	Lieven Goeminne	Lieven.goeminne@azalma.be
H. Hartziekenhuis Mol	Annick Bienstman	Annick.Bienstman@azmol.be

Good practice: Patiëntenbord

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
Jessa Ziekenhuis Hasselt	Mark Saen	Mark.saen@jessazh.be
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be
UZ Gent	Els Carryn	Els.carryn@uzgent.be
AZ Maria Middelaes Gent	Marc Vankerhoven	Marc.vankerhoven@azmmsj.be

THEMA 5: PARTICIPATIE

Good practice: Jessa Geriatrie Panel

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
Jessa Ziekenhuis Hasselt	Mark Saen	Mark.saen@jessazh.be

Good practice: Telefonische follow-up bij ontslagen

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be

THEMA 6: CENTRAAL AANSPREEKPERSOON EN ZORGCOÖRDINATIE

Good practice: Patiëntentoewijzingsbord

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
Jessa Ziekenhuis Hasselt	Mark Saen	Mark.saen@jessazh.be
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be

Good practice: Case management op GIRA

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
-------------------	-----------------------	---------------

Jessa Ziekenhuis Hasselt

Hanne Sourbron

Hanne.sourbron@jessazh.be

Good practice: Verslag MDO voor huisarts

Ziekenhuis

contactpersoon

e-mail

AZ Groeninge Kortrijk

Fien Gregoir

fien.gregoir@azgroeninge.be

THEMA 7: DE PROFESSIONELE ZORGVRELENER

Good practice: Film bejegening van de oudere zorgvrager

Ziekenhuis

contactpersoon

e-mail

AZ Maria Middelaes Gent

Marc Vankerkhoven

Marc.vankerkhoven@azmmsj.be

Good practice: Verslag MDO voor huisarts

Ziekenhuis

contactpersoon

e-mail

AZ Groeninge Kortrijk

Fien Gregoir

fien.gregoir@azgroeninge.be

THEMA 8: INTER/TRANSDISCIPLINAIR WERKEN

Good practice: Fotobord medewerkers

Ziekenhuis

contactpersoon

e-mail

AZ Groeninge Kortrijk

Fien Gregoir

fien.gregoir@azgroeninge.be

Jessa Ziekenhuis Hasselt

Annelies De Vuyst

Annelies.devuyst@jessazh.be

Good practice: Frailty Gids

Ziekenhuis

contactpersoon

e-mail

Jessa Ziekenhuis Hasselt

Annelies De Vuyst

Annelies.devuyst@jessazh.be

AZ Groeninge Kortrijk

Fien Gregoir

fien.gregoir@azgroeninge.be

THEMA 9: COMMUNICATIE EN BEJEGENING

Good practice: Interdisciplinaire geriatrische anamnese: “what matters to you”

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Maria Middelaes Gent	Marc Vankerkhoven	Marc.vankerkhoven@azmmsj.be
Jessa Ziekenhuis Hasselt	Annelies De Vuyst	Annelies.devuyst@jessazh.be
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be

Good practice: Project Patiënt empowerment

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Alma	Lieven Goeminne	Lieven.goeminne@azalma.be
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be

THEMA 10: WELZIJN EN PREVENTIE

Good practice: Mantelzorgparticipatie

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Maria Middelaes Gent	Marc Vankerkhoven	Marc.vankerkhoven@azmmsj.be
Jessa Ziekenhuis Hasselt	Mark Saen	Mark.saen@jessazh.be

Good practice: Telefonische follow-up bij ontslagen

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be

Good practice: Out reachende zorg: liaison verpleegkundige in rusthuizen

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Maria Middelaes Gent	Marc Vankerkhoven	Marc.vanerkhoven@azmmsj.be

THEMA 11: OMGEVING EN INFRASTRUCTUUR

Good practice: Jessa Geriatrie Panel: rondgang in het ziekenhuis

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
Jessa Ziekenhuis Hasselt	Mark Saen	Mark.saen@jessazh.be

Good practice: Kiss and ride voor minder mobielen

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be

Good practice: Ouderenvriendelijke boxen op spoed

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be

Good practice: Bewegwijzering

Ziekenhuis	contactpersoon	e-mail
UZ Leuven	Raf Beneens	Raf.beneens@uzleuven.be
AZ Groeninge Kortrijk	Fien Gregoir	fien.gregoir@azgroeninge.be

